

Савчин І.З.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри теорії економіки та управління
Івано-Франківського національного технічного університету
нафти і газу

Savchyn Iryna

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Department of Theory of Economics and Management,
Institute of Economics and Management

ОКРЕСЛЕННЯ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ АНАЛІЗУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

SETTING OF INCREASE WAYS OF ANALYSIS OF EFFICIENCY OF METHODOLOGY OF FORMING OF POLITICS OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGIONS

Важливою умовою здійснення регіональної політики є її ефективність, а вибір найбільш ефективної моделі політики економічного розвитку регіонів є однією з найбільших проблем для суб'єктів, які визначають політику на національному рівні. Необхідно узагальнити напрацьовані дослідження та окреслити шляхи підвищення ефективності регіональної політики для правильного формування політики економічного розвитку регіонів. Методи аналізування, які використовуються для контролювання розвитку на національному рівні, необхідно доповнити з огляду на завдання, пов'язані з довгостроковими та короткостроковими тенденціями в економіці, елементи міжрегіонального порівняльного аналізу й методи прогнозування та моделювання. Ефективна реалізація політики економічного розвитку регіонів як на національному, так і на регіональному рівнях вимагає детального аналізування її стану. Представлена автором узагальнена методика може стати основою формування більш ефективної політики економічного розвитку регіонів.

Ключові слова: регіон, регіональна політика, економічний розвиток регіонів, ефективність політики економічного розвитку, конвергентний розвиток.

Важным условием осуществления региональной политики является ее эффективность, а выбор наиболее эффективной модели политики экономического развития регионов является одной из наибольших проблем для субъектов, определяющих политику на национальном уровне. Необходимо обобщить наработанные исследования и очертить пути повышения эффективности региональной политики для правильного формирования политики экономического развития регионов. Методы анализа, используемые для контроля развития на национальном уровне, необходимо дополнить с учетом заданий, связанных с длительными и кратковременными тенденциями в экономике, элементов межрегионального сравнительного анализа и методов прогнозирования и моделирования. Эффективная реализация политики экономического развития регионов как на национальном, так и на региональном уровнях требует детального анализа ее состояния. Представленная автором обобщенная методика может стать основой формирования более эффективной политики экономического развития регионов.

Ключевые слова: регион, региональная политика, экономическое развитие регионов, эффективность политики экономического развития, конвергентное развитие.

The important condition of realization of regional politics is her efficiency, and a choice of the most effective model of politics of economic development of regions is one of most problems for subjects, that determine politics at national level. Necessary generalization of the turned out researches and lineation of ways of increase of efficiency of regional politics are for the correct forming of politics of economic development of regions. The methods of analysis that is used for controlling of development at national level must be complemented, taking into account the tasks related to the long-term and short-term economic trends, elements of interregional comparative analysis and methods of prognostication and design. Methods of analysis, that is used for controlling of development at national level must be complemented taking into account the tasks related to the long-term and short-term economic trends, by the elements of interregional comparative analysis and methods of prognostication and design. The analysis of dynamics of different economic factors can have also a substantial informative value during the evaluation of current activity in the sphere of adjusting of economic development of regions. The simple change of absolute value of separate index cannot fully represent the effects of the completed tasks. Only the indexes of dynamics, especially chain indexes of dynamics of indexes, represent the rates of changes, and the vibrations of values of such indexes can be related to realization of politics of support of concrete sector of economy. Basis of politics of economic development of regions must be taking into account of regions as separate business-centers. Necessary fundamental change is going near planning and realization of regional politics comparatively with preliminary measures in this sphere. Regional politics must understand far wider, than ever before, – as state interference that answers the aims of development of country from the actions of separate regions. In a general view the recommended methodology of forming of politics of economic development of regions is driven an author to this research. Effective realization of politics of economic development of regions is both on national and on regional requires levels the detailed analysis of her state. The generalized methodology is presented by an author can become basis of forming of more effective politics of economic development of regions.

Keywords: region, regional politics, economic development of regions, efficiency of politics of economic development, convergence development.

Постановка проблеми. Необхідною умовою здійснення регіональної політики є її ефективність, а вибір найбільш ефективної моделі політики економічного розвитку регіонів є однією з найбільших проблем для суб'єктів, які визначають політику на національному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Регіональній політиці загалом і проблемам ефективності регіональної політики зокрема присвячена значна кількість досліджень. Так, І.І. Стрельченко акцентує увагу на моделюванні критеріїв ефективності регіональної політики [1, с. 322–328], І.М. Червяков – на основних підходах до координації та підвищення ефективності регіональної політики [2, с. 59–64]. Ґрунтовні праці таких науковців, як М.Ю. Мироненко [3, с. 106–109], В.В. Комірна [4, с. 42–44], зосереджені також на питаннях впливу ефективності регіональної політики на конкурентоспроможність економіки України загалом. Вибір найбільш ефективної моделі політики економічного розвитку регіонів є однією з найбільших проблем для суб'єктів, які визначають політику на національному рівні.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Необхідно узагальнити напрацьовані дослідження та окреслити шляхи

підвищення ефективності регіональної політики для правильного формування цілей економічного розвитку регіонів і формування ефективної політики розвитку регіонів.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Ефективна реалізація політики економічного розвитку регіонів як на національному, так і на регіональному рівнях вимагає детального аналізування її стану. Методи аналізування, які використовуються для контролювання розвитку на національному рівні, повинні бути доповнені з урахуванням завдань, пов'язаних з довгостроковими та короткостроковими тенденціями в економіці, елементів між-регіонального порівняльного аналізу та методів прогнозування й моделювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Регіони, як і підприємства, диференціюються відповідно до спеціалізації за економічними, технологічними, організаційними та інформаційними критеріями. Крім того, науково-технічний та економічний прогрес у регіонах супроводжується конкурентними процесами, через які здійснюється вибір найбільш ефективних форм управління.

Згідно з базовою концепцією Й. Шумпетера [5] найбільш ефективним методом є створення інновацій. Одночасно з їх створенням необхідно

забезпечувати підтримку суб'єктів, які можуть брати активну участь у створенні інновацій, таких як підприємства, бізнес-інкубатори, окремі суб'єкти господарювання, науково-дослідні інститути, центри розвитку. Отже, основою політики економічного розвитку регіонів має бути врахування регіонів як окремих бізнес-центрів. Під час зміни основ політики економічного розвитку регіонів на національному рівні регіони змушені конкурувати в процесі отримання внутрішньо-державної підтримки, ефективність використання якої оцінюється на основі ринкових критеріїв.

Базуючись на концепції регіонів як бізнес-центрів, можемо визначити два напрями діяльності регіонів, що спрямовані на прискорення економічного розвитку. Перший базується на адаптації регіональної політики до сучасних умов, другий спрямований на створення змін та використання ефектів для прискорення розвитку.

Отже, необхідно забезпечити інноваційний підхід для того, щоб утримувати високі темпи зростання економіки та сформувані необхідні резерви на випадок функціонування в періоди нестабільності, коли відбуваються структурні зміни примусового характеру, а розвиток економіки є непрогнозованим.

Результати таких змін часто мають накопичувальний характер, а вся система схильна до частих і глибоких перетворень. У такій ситуації необхідно здійснювати прогнозування змін, які відбуваються, та визначати регіони, де спостерігається кумулятивний ефект.

Велике значення має підвищення рівня довіри для розбудови мережі економічних взаємозв'язків, кооперації із зовнішніми суб'єктами (підприємствами, іншими регіонами, адміністративними одиницями нижчого рівня). Органи місцевого самоврядування повинні враховувати, що існує значний ризик, пов'язаний з періодами стабільності, які можуть спричинити економічну стагнацію, що виникає в результаті зниження ділової активності та сповільнення темпів розвитку регіонів.

Відсутність розширеного відтворення, створення простої заміни та виключно кількісні зміни не створюють належного ефекту та не забезпечують динамічного розвитку. Цього можна уникнути шляхом виконання імітаційних експериментів для максимального широкого спектру можливих сценаріїв. Розвиток сучасних кількісних статистичних та економетричних методів сприяє використанню моделювання й прогнозування, що створить широкі можливості для їх

практичного використання в управлінні розвитком регіону та сприятиме самоорганізації.

В період нестабільності політика економічного розвитку регіонів повинна передбачати зміни. В умовах невизначеності її основними завданнями є забезпечення стабільності та розвитку шляхом формування нової системи взаємовідносин. Її результатом має бути забезпечення економічного розвитку регіону на основі генерування змін та використання позитивних ефектів, які формуються в результаті їхнього настання.

Такі зміни, як інноваційна діяльність, можуть мати двоякий характер, а саме радикальний або поступовий. У першому випадку відбуваються фундаментальні зміни в діяльності, найчастіше пов'язані із застосуванням промислових інновацій. Такі зміни з'являються не часто, і вони, як правило, не пов'язані безпосередньо зі сферою діяльності та можливостями органів місцевого самоврядування.

Значно важливішими є зміни поступового характеру, які приводять до поступових структурних змін. Їхня поява та поширення залежать від низки чинників. До найбільш важливих з них належать:

- специфічні взаємовідносини регіону із зовнішнім середовищем (галузева конкуренція, структурна нестабільність);

- специфічні відносини всередині регіону (взаємовідносини між науковими установами та виробництвом, освітніми установами тощо);

- наявність бази для впровадження інновацій (науково-дослідницькі установи, університети тощо);

- взаємовідносини між підприємствами, що працюють в регіоні, та мережеві зв'язки між ними, які породжують, крім іншого, ефекти імітації (копіювання конкурентних переваг);

- виникнення міжінституціональної співпраці, яка забезпечує синергетичний ефект і збільшує здатність створювати й упроваджувати зміни та інновації;

- наявність попиту на інновації, можливості для обміну інформацією та схильності впроваджувати інновації в регіоні.

Регіони, які володіють такими чинниками, будуть здатні забезпечити динамічний і сталий розвиток навіть в умовах економічної нестабільності. Їхній підхід до розвитку на основі змін може зумовити досягнення значних синергетичних ефектів.

Крім постійного моніторингу змін у динаміці економіки країни та регіону, важливо прогнозувати зміни в довгостроковій перспективі. Най-

більш ефективним підходом до аналізування довгострокових змін є дослідження базових індексів динаміки показників економічного розвитку регіонів. Навіть за допомогою найпростіших методів прогнозування необхідним є визначення наближених умов реалізації окремих завдань у плановому періоді. Для цього під час оцінювання та аналізування економічного розвитку регіонів доцільно використовувати ширший спектр показників, що відображають потенціал регіону за такими специфічними характеристиками:

- промислове виробництво;
- валова додана вартість;
- структура, рівень зайнятості та продуктивність праці в промисловості (в регіонах, що спеціалізуються на промисловому виробництві);
- структура, рівень зайнятості та продуктивність праці у сфері послуг, стан інфраструктурних послуг (у регіонах, що спеціалізуються на наданні таких послуг);
- структура, рівень зайнятості та продуктивність праці в сільському господарстві, використання кліматичних прогнозів (у регіонах, що спеціалізуються на сільському господарстві);
- витрати на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, рівень освіти населення, потенціал науково-дослідних інститутів та університетів (у регіонах, де основу формування потенціалу складають висококваліфіковані трудові ресурси та інноваційна діяльність).

Прогнозування у цих сферах має бути важливим чинником, що визначає подальший розвиток потенціалу регіону, регулювання заходів з підтримки або стимулювання окремих видів економічної діяльності та розвитку інфраструктури, зокрема інформаційної та телекомунікаційної.

Аналізування динаміки різних економічних чинників може мати також суттєве інформаційне значення під час оцінювання поточної діяльності у сфері регулювання економічного розвитку регіонів. Проста зміна абсолютного значення окремого показника може неповністю відображати ефекти завершених завдань. Тільки показники динаміки, особливо ланцюгові індекси динаміки показників, відображають темпи змін, а коливання значень таких показників можуть бути пов'язані з реалізацією політики підтримки конкретного сектору економіки.

Крім того, слід відзначити такі характеристики:

- підвищення ефективності вжиття заходів регіональної політики шляхом концентрації за-

ходів регіональної політики на окремих регіонах (економічної діяльності та територіальних) (регіони стратегічного втручання);

- підвищення ефективності регіональної політики, зокрема, за рахунок широкого застосування принципу обґрунтованості та механізмів конкуренції для забезпечення доступу до суспільних фондів як винагороди за рахунок виконання конкретних показників (умов);

- реконструкція системи фінансування регіональної політики на основі формування довгострокового фінансового плану та територіальних договорів.

Додатково до використання механізмів прозорості окремих елементів (переважно у сфері публічного фінансування) така політика повинна базуватись на основі комплексного набору припущень. Особливо цінним є обмеження сучасного підходу, який базується на аналізуванні просторових відмінностей на рівні регіонів та адаптації заходів з інтервенції з урахуванням поточного стану регіону. Такий підхід повністю узгоджується з положеннями «Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» [6].

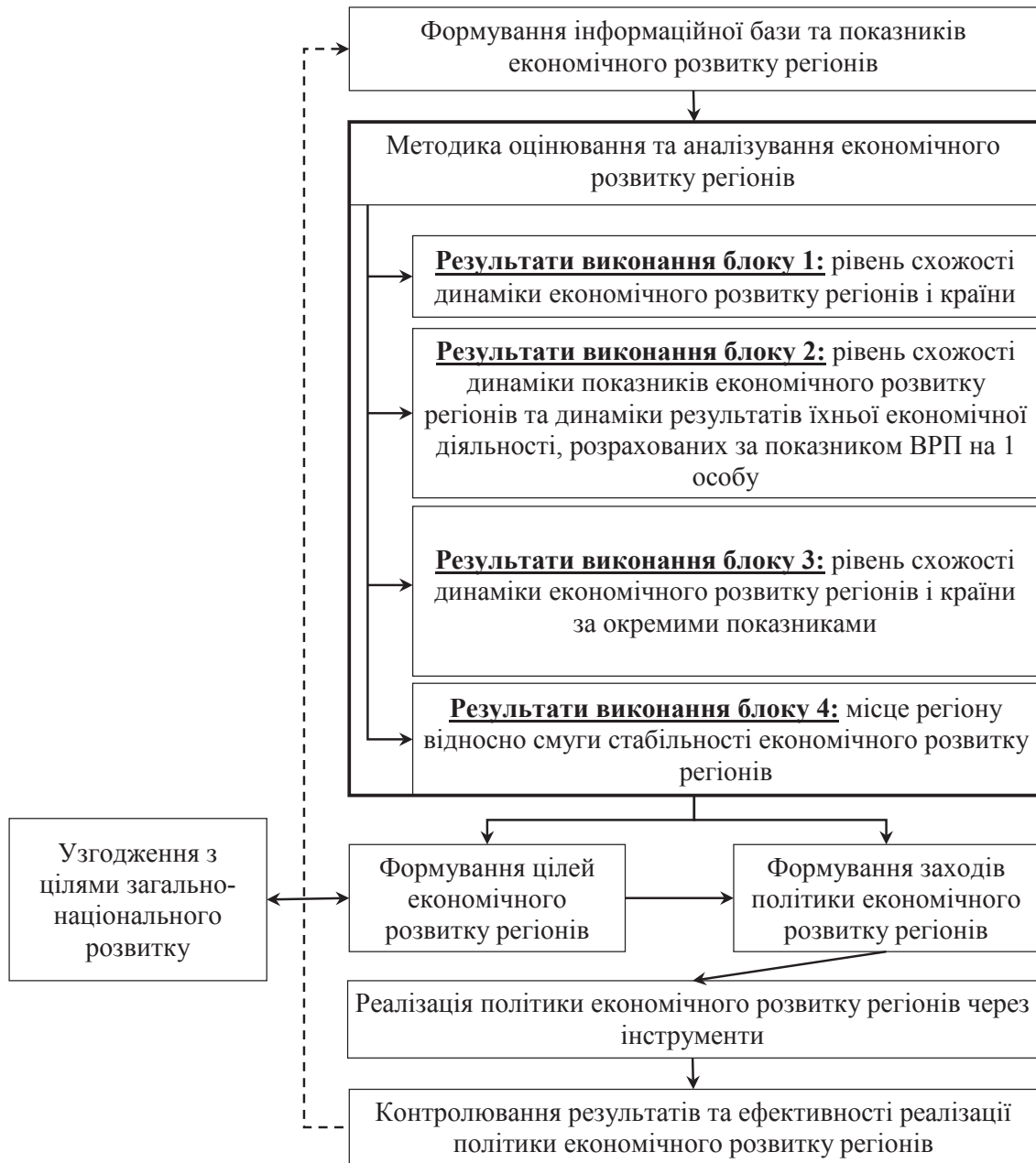
Необхідна фундаментальна зміна в підході до планування та реалізації регіональної політики порівняно з попередніми заходами в цій сфері [7]. Регіональна політика повинна розумітись набагато ширше, ніж будь-коли раніше, як державне втручання, що відповідає цілям розвитку країни від дій окремих регіонів. Загалом рекомендовану методику формування політики економічного розвитку регіонів наведено на рис. 1.

Рекомендованим є розроблення політики економічного розвитку регіонів, вжиття заходів якої буде передбачати:

- відсторонення від сприйняття регіональної політики виключно на основі просторового диференціювання, яке вимірюється на рівні регіонів, задля використання потенціалу ендегенних територій для досягнення цілей розвитку країни;

- відсторонення від поділу політики економічного розвитку регіонів на між- і внутрішньорегіональну, забезпечити формування єдиної загальної політики (формулювання загальних цілей) та цілей щодо територій для всіх суб'єктів публічного управління;

- стимулювання конкурентоспроможності на регіональному, національному та міжнародному рівнях, а також забезпечення поширення процесів економічного розвитку з регіонів-лідерів в інші регіони країни;

Умовні позначення:

←----- – зворотний зв'язок

Рис. 1. Узагальнена методика формування політики економічного розвитку регіонів [8]

– підвищення ефективності вжиття заходів регіональної політики шляхом концентрації заходів регіональної політики на окремих регіонах (економічної діяльності та територіальних) (регіони стратегічного втручання);

– підвищення ефективності регіональної політики, зокрема, за рахунок широкого застосування принципу обґрунтованості та механізмів конкуренції для забезпечення доступу до суспільних фондів як винагороди за рахунок виконання конкретних показників (умов);

– реконструкція системи фінансування регіональної політики на основі формування довгострокового фінансового плану та територіальних договорів.

Висновки. Представлена автором узагальнена методика може стати основою формування політики економічного розвитку регіонів. Намічені шляхи вдосконалення методики необхідно враховувати для формування більш ефективної політики економічного розвитку регіонів з урахуванням окреслених заходів.

Бібліографічний список:

1. Стрельченко І.І. Моделювання критеріїв ефективності регіональної економічної політики. *Економічні інновації*. 2015. Вип. 59. С. 322–328.
2. Червяков І.М. Основні підходи до координації та підвищення ефективності регіональної політики. *Агросвіт*. 2015. № 6. С. 59–64.
3. Мироненко М.Ю. Теоретичні основи управління розвитком регіону. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2011. № 1. С. 8–11.
4. Комірна В.В. Обумовленість ефективності регіональної політики в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 5. С. 42–44.
5. Schumpeter, J.A. Teoria rozwoju gospodarczego / tłum. J. Grzywicka. Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1960.
6. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> (дата звернення: 23.04.2019).
7. Савчин І.З. Методика оцінювання економічного розвитку регіонів. *Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (16–17 травня 2017 р.). Одеса, 2017. С. 153–154.
8. Савчин І.З. Оцінювання й аналізування конвергенції : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.05. Івано-Франківськ, 2017. 164 с.
9. Savchyn I.Z. (2017). Metodika otsiniuvannia ekonomichnoho rozvytku rehioniv [Methodology of evaluation of economic development of regions]. *Finansovi aspekty rozvytku derzhavy, rehioniv ta subiektiv hospodariuvannia: suchasnyi stan ta perspektyvy (Ukraine, Odessa, May 16–17, 2017)*. Odessa, pp. 153–154.
10. Chervjakov I.M. Osnovni pidkhody do koordynacii ta pidvyshhennja efektyvnosti rehionalnoji polityky [The basic going is near co-ordination and increase of efficiency of regional politics]. *Aghrosvit*. 2015. No. 6. P. 59–64.
11. Myronenko M.Yu. Teoretychni osnovy upravlinnia rozvytkom rehionu [Theoretical government development of region bases]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*. 2011. No 1. P. 8–11.
12. Komirna V.V. Obumovlenist efektyvnosti rehionalnoi polityky v Ukraini [A conditionality of efficiency of regional politics is in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2009. No. 5. P. 42–44.
13. Schumpeter, J.A., 1960, Teoria rozwoju gospodarczego, tłum. Grzywicka J., Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
14. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na period do 2020 roku" no 385 vid 06.08.2014 r. [Resolution of Cabinet of Ministers of Ukraine "About claim of State strategy of regional development on a period 2020 to"]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> (accessed: 23 April 2019).
15. Savchyn I.Z. (2017). Metodyka otsiniuvannia ekonomichnoho rozvytku rehioniv [Methodology of evaluation of economic development of regions]. *Finansovi aspekty rozvytku derzhavy, rehioniv ta subiektiv hospodariuvannia: suchasnyi stan ta perspektyvy (Ukraine, Odessa, May 16–17, 2017)*. Odessa, pp. 153–154.
16. Savchyn I.Z. Otsiniuvannia y analizuvannia konverhentsii : dys. ... kand. ek. nauk : 08.00.05. [Evaluation and analysis of convergence]. Ivano-Frankivsk, 2017, 164 p.

References:

1. Strelchenko I.I. (2015). Modeliuvannia kryteriiv efektyvnosti rehionalnoi ekonomichnoi polityky [Design of criteria of efficiency of regional economic politics]. *Ekonomichni innovatsii*. Vol. 59. P. 322–328.